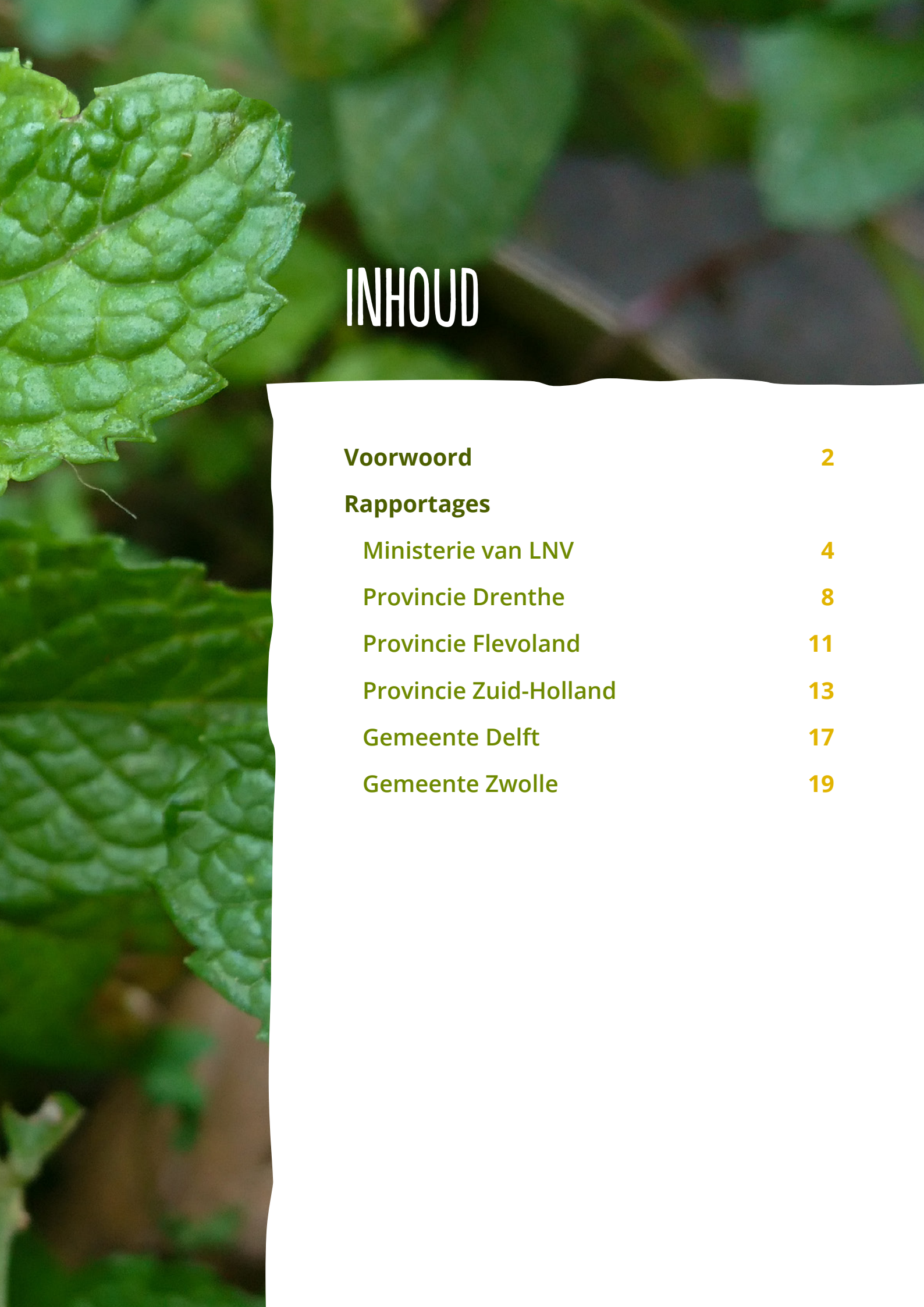

RAPPORTAGES COMMITMENTS OVERHEDEN

SAMEN VOOR
BIODIVERSITEIT

INHOUD

Voorwoord	2
Rapportages	
Ministerie van LNV	4
Provincie Drenthe	8
Provincie Flevoland	11
Provincie Zuid-Holland	13
Gemeente Delft	17
Gemeente Zwolle	19

VOORWOORD

Louise Vet

Voorzitter Stichting Deltaplan
Biodiversiteitsherstel

Ronald Hiel

Directeur programmabureau
Stichting Deltaplan
Biodiversiteitsherstel

De biodiversiteit is essentieel voor het in stand houden van ecosystemen en daarmee voor een gezonde leefomgeving. Al jaren gaat de biodiversiteit in Nederland achteruit. Natuurorganisaties, boeren, wetenschappers, banken en bedrijven zijn zich bewust van dit probleem en hebben de handen ineengeslagen. In 2018 verenigden 19 partijen zich in 'Samen voor Biodiversiteit' om samen te werken samen aan het Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Inmiddels zijn 100+ partners en supporters bij onze beweging aangesloten.

Samen met onze partners zetten we ons in om biodiversiteitsherstel in de praktijk te realiseren. Van onze partners vragen wij een concreet commitment dat bijdraagt aan een of meerdere van de succesfactoren van het Deltaplan. Regelmatig vragen wij onze partners om te rapporteren over hun inzet.

Dit document bevat de rapportages van zes overheidsorganisaties die voor augustus 2020 partner zijn geworden van het Deltaplan. Het gaat hierbij om het ministerie van LNV, drie provincies en twee gemeenten. Uit de rapportages blijkt dat er op de verschillende overheidsniveaus veel aandacht is voor biodiversiteit. Er gebeurt veel op het gebied natuurinclusieve landbouw, het programma natuur en ecologisch beheer. Tegelijkertijd constateren we dat er ook nog veel werk aan de winkel is.

Deze rapportages worden gebruikt om met elkaar een volgende stap te zetten naar het bevorderen van biodiversiteit. Want werken aan biodiversiteit doe je niet alleen!

MINISTERIE VAN LNV

Het ministerie van LNV staat voor duurzaam voedsel, waardevolle natuur en een vitaal platteland. Nederland staat daarbij voor een aantal grote maatschappelijke uitdagingen. Het ministerie onderschrijft het belang van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel.

De visie 'Landbouw, natuur en voedsel: waardevol en verbonden' beschrijft de verandering die nodig is in de productie van ons voedsel: van het huidige agrarische systeem waarin de nadruk ligt op kostprijsreductie naar een systeem dat draait om het zorgvuldig omgaan met schaarse grondstoffen. Hierin is de zorg voor en het slim inzetten van natuur in en op het boerenbedrijf cruciaal. Op die manier werken we toe naar een duurzame landbouw en een gezonde natuur.

Natuur is mooi en kwetsbaar, maar ook noodzakelijk. De natuur biedt ons een omgeving voor beweging, rust en ontspanning. Daarmee draagt het bij aan de gezondheid en breder welzijn. De natuur levert hout, gewassen, vlees en vis. En gezonde bodems, schoon water, schone lucht, bestuivers voor voedselgewassen, natuurlijke weerstand tegen ziekten en plagen en veerkracht bij het opvangen van de gevolgen van klimaatverandering. Kortom, de natuur is de basis van ons bestaan én onze economie.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

Het ministerie onderschrijft het belang van het

Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Als publiek partner biedt LNV oplossingsruimte om de biodiversiteit te versterken. Dat doen we onder andere met behulp van innovatie- en onderzoeksgeld, door ruimte te zoeken in wet- en regelgeving, beleid te verbeteren en door bestuurlijke afspraken te maken met ketenpartijen en andere overheden op een gebiedsgerichte manier. Het ministerie van LNV wil waar mogelijk actief samenwerken en faciliteren.

RAPPORTAGE UITVOERING COMMITMENT

A. Kunt u aangeven op welke manier LNV uitvoering heeft gegeven aan het commitment aan het Deltaplan en welke resultaten tot nu toe zijn bereikt?

1. Innovatie, onderzoek en onderwijs

- LNV ondersteunt het NWO/NWA traject gericht op biodiversiteitsherstel in drie Deltalabs en neemt samen met vertegenwoordigers van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel deel aan de klankbordgroep. Ook steunen we diverse andere projecten rond het verbinden van landbouw en natuur, zoals een samenwerkingsproject met SBB en WUR om boeren te stimuleren met pachtgronden van SBB hun bedrijf natuurinclusief/-ver te maken.
- Daarnaast financiert en begeleidt LNV verschillende projecten op het gebied van nature-based-solutions via directie Strategie, Kennis en Innovatie.
- Diverse onderzoeken naar handelingsperspectief voor natuurinclusieve landbouwers, zoals verdienvermogen, bijdragen aan op-

gaven in het landelijk gebied, etc. LNV werkt sinds begin 2019 samen met 26 partners aan de uitvoering van de Green Deal Natuurinclusieve landbouw groen onderwijs. In het e-zine over de Green Deal is te lezen tot welke resultaten de green deal heeft geleid. Er is veel kennis ontwikkeld en gedeeld en leermaterialen zijn ontwikkeld. Er is een start gemaakt met een netwerk van demo-leerbedrijven. Maar bovenal nodigt de deal uit tot agendering, samenwerking en kennisdeling

- KAN-platform (klimaatadaptief bouwen met natuur) traject wordt gefinancierd en vormgegeven door LNV (en BZK).

2. Ruimte in wet- en regelgeving:

- LNV neemt actief deel aan LIFE IP om belemmeringen in wet- en regelgeving die daar ervaren worden, nader te onderzoeken en gezamenlijk eventuele oplossingen te vinden. Het gesprek wordt ook gevoerd met bijvoorbeeld het team rondom Kringlooplandbouw;
- Biodiversiteitsstandaarden integreren in OSKA (Overleg Standaarden Klimaatadaptatie);
- Ontwikkeling van handreikingen voor decentrale overheden op het gebied van (1) natuurinclusief aanbesteden en (2) klimaatadaptief en natuurinclusief bouwen;
- Op initiatief van BZK wordt er een werkgroep ingesteld die zich bezighoudt met het herzien van bouwregelgeving, door inzet van LNV wordt hier ook volop aandacht besteed aan natuurinclusief bouwen (en dit juridisch vastleggen, bv. door aanpassing BBL of opstellen instructieregels onder de Omgevingswet). Deze trajecten zijn net gestart.

3. Beleid:

- Het uitwerken van natuurinclusieve landbouw als perspectiefvolle optie voor duurzame landbouw;
- Het integreren van biodiversiteit in onder meer de woningbouwopgave, klimaatopgave en gezondheidsopgave in samenwerking met BZK, IenW en VWS (zie ook de recente Kamer-

brief van 20 september, Kamerstuk 33576 nr. 250);

- Natuurinclusiviteit is één van de uitgangspunten in de Nationale Omgevingsvisie;
- Internationaal: LNV levert een actieve bijdrage aan het formuleren en concretiseren van biodiversiteitsdoelstellingen in het kader van EU Biodiversiteitsstrategie en bijvoorbeeld de EU Green Taxonomy.

4. Bestuurlijke afspraken:

- Agenda Natuurinclusief: in het voorjaar van 2021 heeft LNV de Agenda Natuurinclusief aangekondigd. Dit is onderdeel van het Programma Natuur (spoor 2), en heeft als doel samenhang en integratie te vinden van natuur met andere beleidsvelden, wat moet leiden tot een meer natuurinclusieve samenleving. In het kader van de Agenda is ook het Handvest "Nederland Natuurinclusief" opgesteld. Het uiteindelijke doel is komen tot bestuurlijke afspraken over biodiversiteitsherstel en natuurinclusiviteit in een veelheid van sectoren.

5. Actief samenwerken en faciliteren:

- Via een Omschakelprogramma steunt LNV boeren om de omslag te maken naar kringloop- en natuurinclusieve landbouw.
- Actieve deelname aan het programma duurzaam agrarisch waterbeheer van het ministerie van I&W, in nauwe samenwerking met waterschappen en collectieven.
- Met provincies en waterschappen in werkgroep Overgangsgebieden
- Deelname en financiering Groeifondsaanvraag Werklandschappen
- Een belangrijke mijlpaal is de start van het Programma Gezonde Groene Leefomgeving van de ministers van VWS en LNV. Dit programma is primair gericht op het verbeteren van de kennisinfrastructuur rondom de gezondheid en biodiversiteitsherstel in de fysieke leefomgeving, met een sterke focus op interventies die zowel goed zijn voor de natuur als de gezondheid van de mens. VWS en LNV trekken

samen op in de verstedelijkingsstrategieën om het belang van gezondheid en natuur te borgen in de lange termijnvisies te ontwikkeld worden onder de NOVI.

- Gebiedsgerichte samenwerking: in de werkgroep van het Deltaplan heeft LNV bijgedragen aan de totstandkoming van de leidraad voor een gebiedsgerichte aanpak opgesteld. Ook is er gestart met een inventarisatie van goede voorbeelden van gebiedsprocessen, waarin ook trajecten van LNV voorkomen. LNV zet de kennis en netwerken en interne ontwikkelingen op dit gebied in.
- Klimaatpleinen tuincentra, samen met IenW, waar ook ingezet wordt op communicatie rondom biodiversiteit;

B. Heeft uw organisatie andere activiteiten ondernomen de afgelopen tijd die een positieve bijdragen hebben geleverd aan biodiversiteit?

Ja, het Programma Natuur is vorig jaar gestart en heeft als doel om natuurherstel en -ontwikkeling te stimuleren in de komende 10 jaar, met een financiële impuls van 3 miljard euro. Vanuit dit programma werken overheden, natuurbeheerders en particuliere en agrarische grondeigenaren samen aan regionale en landelijke maatregelen. De plannen, onderdeel van de structurele stikstofaanpak, omvatten onder meer het versterken en verbeteren van natuurgebieden, hogere vergoedingen voor natuurbeheer en het stimuleren van natuurinclusieve landbouw in gebieden rondom natuurgebieden en de transitie naar een natuurinclusieve samenleving.

Het ministerie van LNV is ook actief bezig met het ontwikkelen van het concept Basiskwaliteit Natuur. Een goede basiskwaliteit van de natuur gaat ervan uit dat als de condities voor algemene, (nog) niet bedreigde soorten verbeteren, daarmee ook een positief resultaat behaald wordt voor bedreigde soorten. LNV heeft een consortium van Naturalis, Radboud Universiteit, Wageningen University & Research en de

Vogelbescherming advies gevraagd over de basiskwaliteit natuur. Zij definiëren dat als “De set van condities die nodig is om algemene soorten algemeen te laten zijn, blijven of worden. Het is de minimale kwaliteit van het leefgebied van soorten (het ‘landschap’) die nodig is.” Het gaat om milieucondities (zoals hydrologie en nutriëntenbalans), de inrichting, het beheer en gebruik van het landschap. Voor ieder landschap of gebied dienen de condities bepaald te worden die nodig zijn om de voor dat gebied karakteristieke gewone planten en dieren te stimuleren. Deze condities zouden in de toekomst gebruikt kunnen worden bij het formuleren van plannen voor het inrichten van de leefomgeving zoals de nationale, provinciale en gemeentelijke Omgevingsvisies (NOVI, POVI en GOVI). Het rapport ‘Op weg naar Basiskwaliteit Natuur’ wordt in september 2021 samen met een brief over groen in de stad openbaar gemaakt. In de vervolgstappen op het rapport zal opnieuw gestuurd worden op nauwe samenwerking met het Deltaplan Biodiversiteitsherstel, onder andere via de werkgroep Monitoring.

Bossenstrategie en agroforestry: met de Bossenstrategie geeft LNV deels invulling aan bestaande verplichtingen, zoals de afspraken uit het Klimaatakkoord. Deels anticiperen we ook op toekomstige opgaven, zoals doelstellingen van de EU op het gebied van bos. Bij het zoeken van locaties voor nieuw bos kijken we nadrukkelijk naar de samenhang met andere functies, ook in bijvoorbeeld de verstedelijkingsstrategieën. Naast het planten van bos zetten we met de Bossenstrategie ook in op het aanplanten van bomen en uitbreiden van landschappelijke elementen. Daarnaast stimuleert LNV de ontwikkeling van agroforestry en voedselbossen.

LNV heeft samen met het Deltaplan Biodiversiteitsherstel gewerkt aan het Aanvalsplan Landschapselementen.

C. Zou u uw commitment willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Er is altijd verbetering mogelijk.

Het toespitsen van de commitment op samenwerking met de retail en koepelorganisaties, passender maken van beleid, wet- en regelgeving en bestuurlijke afspraken zou besproken kunnen worden. De keuze voor het aanpassen van de commitment van het ministerie van LNV is afhankelijk van de prioriteiten van het nieuwe kabinet.

PROVINCIE DRENTHE

De Provincie Drenthe heeft onder andere als doel om de biodiversiteit in zowel de 'donkergroene' natuurgebieden (Natura 2000-gebieden en Natuurnetwerk Nederland) te bevorderen, als in het landelijk gebied (agrarisch gebied, openbare ruimte). Het Deltaplan kent drie focusgebieden: (1) natuur, (2) agrarisch gebied, (3) openbare ruimte. Onze provincie werkt als volgt aan deze lijnen:

- Binnen de lijn natuur is m.n. relevant dat wij de met het Rijk aangegane afspraken uit het Natuurpact nakomen. Hiervoor is het programma **Natuurlijk Platteland** ingericht.
- Binnen de lijn agrarisch gebied spelen meerdere zaken. Meest tot de verbeelding spreken wellicht de uitvoering van het stelsel natuur en landschap via o.a. agrarisch natuurbeheer en het werken aan een innovatie, modernisering en verduurzaming van de landbouw. Voor de melkveehouderij in het bijzonder is daarbij het programma **Duurzame Melkveehouderij Drenthe** ingericht.
- Binnen de lijn openbare ruimte ligt het accent op het versterken van het ecologisch beheer. Hiertoe werken wij samen met o.a. gemeenten en waterschappen in het zogenaamde 'Bermberaad'. Daarin inspireren partijen elkaar om tot een ecologisch sterker bermbeheer te komen. Een voorbeeld daarvan is dat een '**Netwerkaart voor het Drentse Bermbeheer**' in ontwikkeling is.
- Als provincie bevorderen we tot slot het draagvlak voor biodiversiteit. Zo hebben we een lespakket voor akker- en weidevogels laten ontwikkelen en hebben we een regeling '**Groene bewonersinitiatieven**'

waarmee inwoners hun leefomgeving kunnen vergroenen.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

Een gezonde bodem, zuiver water en schone lucht. Onze natuur levert een grote bijdrage aan ons geluk en woongenot én vormt een belangrijke basis voor de Drentse economie.

Maar de natuur staat onder druk. Dit is het gevolg van klimaatverandering, verdroging, de neerslag van stikstof en de versnippering van natuur. De biodiversiteit loopt nog altijd terug. We hebben in Drenthe relatief veel stikstofgevoelige natuur. Daarom dragen we een grote verantwoordelijkheid ten opzichte van de rest van Nederland.

We willen onze natuur blijven beschermen, beleven en benutten. En het landschap voor de toekomst behouden. Dit doen we samen met onze partners in het Programma Natuurlijk Platteland. Met een gebiedsgerichte aanpak kijken we hoe de opgaven van natuur, landbouw, klimaat en water elkaar kunnen versterken. Zo maken we de natuur weerbaar voor stikstofneerslag en ontstaat er ruimte voor toekomstgerichte landbouw en economische ontwikkelingen.

We versterken de biodiversiteit niet alleen in de natuur, maar ook in het landelijk gebied. Dit doen we o.a. door het soortenrijk maken van bermen en oevers. Boeren en natuurbeheerders trekken hierin gezamenlijk op. Samen zorgen we dat de natuur tegen een stootje kan en klaar is voor de toekomst.

RAPPORTAGE UITVOERING COMMITMENT

A. Hoe verloopt de uitvoering van het programma Natuur? Zijn er concrete resultaten geboekt die u graag met ons wilt delen?

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) heeft samen met de provincies het Programma Natuur opgesteld als onderdeel van de structurele aanpak stikstof. Met het Uitvoeringsprogramma Natuur streven we naar het op orde brengen van condities die nodig zijn voor een landelijk gunstige staat van instandhouding conform de Vogel- en Habitatrichtlijn. Hierbij richten we ons op het structureel verbeteren van de natuur, waarbij de focus ligt op stikstofgevoelige natuur. Drenthe heeft relatief veel stikstofgevoelige natuur. Daardoor hebben we een van de grotere opgaven in Nederland. We hebben het Uitvoeringsprogramma opgesteld in samenwerking met de betrokken eigenaren: Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Het Drentse Landschap en het Drents Particulier Grondbezit en de waterschappen. Bij de uitvoering zijn alle partners in het landelijk gebied betrokken vanuit onder andere natuur, landbouw, water en recreatie. Hiermee zijn we inmiddels vol in uitvoering. Voor een duurzame ontwikkeling van de Nederlandse en daarmee ook de Drentse economie is het van groot belang dat de natuur een extra impuls krijgt.

B. Hoe verloopt de uitvoering van het programma duurzame melkveehouderij? Zijn er concrete resultaten geboekt die u graag met ons wilt delen?

Het programma Duurzame Melkveehouderij Drenthe loopt volop. 230 melkveehouders, dat is meer dan 25% van de Drentse melkveehouders doen mee en ontvangen een beloning voor hun duurzaamheidsinspanningen. Acht deelnemers zijn boerencoach en zijn de laagdrempelige vraagbaak voor alle deelnemers.

De aanpak van sturen op doelen d.m.v. KPI's wordt verder uitgerold naar de akkerbouw. In

2021 is samen met de landbouw- en natuurpartners, boeren en als experimenteel gebied van LNV vanuit traject KPI-K gekomen tot een concept set KPI's. Deze KPI's dragen bij aan alle opgaven die op de landbouw af komen. De set KPI's wordt in 2022 getest. De beloningsregeling moet in 2023 starten. De ambitie is om nog eens 250 melkveehouders en 250 akkerbouwers deel te laten nemen.

C. Een van de speerpunten van de provincie is het versterken van ecologisch bermbeheer? Zijn op dit punt concrete resultaten geboekt die u graag met ons wilt delen? Hoe staat het met de ontwikkeling en toepassing van Netwerkaart voor het Drentse Bermbeheer?

Enkele gemeenten hebben voortgang geboekt bij het werken aan ecologisch bermbeheer en maaien nu meer ha's ecologisch dan eerder. Het actuele bermbeheer van alle gemeenten (en de provincie) vindt u [hier](#).

D. De provincie heeft een lespakket voor akker- en weidevogels laten ontwikkelen? Kunt u aangeven waar dit inmiddels wordt gebruikt?

De provincie heeft hiervoor inderdaad een lespakket laten ontwikkelen. Daarnaast hebben we een lespakket laten ontwikkelen voor het belang van insecten – de "Bij-les". Deze pakketten zijn ontwikkeld door IVN en worden door hun bij scholen aangeboden. Die scholen kiezen jaarlijks uit het aanbod van lespakketten. Voor beide pakketten bestaat nog altijd interesse. Enkele tientallen scholen in Drenthe jaarlijks gebruik van een van beide pakketten.

E. De provincie heeft een regeling 'Groene bewonersinitiatieven'. Kunt u aangeven op welke manier hier in de praktijk gebruik van wordt gemaakt?

Drenthe heeft een subsidieregeling "Groene bewonersinitiatieven". Het plafond is opgehoogd naar 50.000 euro per jaar. Diverse particuliere groeperingen maakt er gebruik van voor het ver-

groenen van de leefomgeving. In januari wordt de regeling opnieuw opgesteld.

F. Zou u uw commitment verder willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Aardig om te noemen is nog dat Provinciale Staten 800.000 euro hebben uitgetrokken voor het [vergroenen van schoolpleinen](#). Eind vorig jaar hebben Provinciale Staten 7 miljoen euro uitgetrokken voor de "[Agenda Boer Burger Biodiversiteit](#)". Onderdelen zijn o.a. verduurzaming van de landbouw en een groene leefomgeving. Daarnaast trokken Provinciale Staten middelen uit voor een groene stedelijke ontwikkeling.

PROVINCIE FLEVOLAND

Provincie Flevoland wil zich actief in gaan zetten voor biodiversiteit in haar provincie. Ons droombeeld is dat de Flevolandse natuur floreert, de biodiversiteit herstelt en dat zowel inwoners als bezoekers genieten van de ontspanningsmogelijkheden die onze natuur biedt.

Door partner te worden van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel hopen we in contact de komen met een netwerk aan overheden en organisaties die zich inzetten voor biodiversiteit. We hopen kennis te kunnen delen en te leren van andermans aanpak om biodiversiteit te bevorderen. Ook hopen we met ons partnerschap en vooral met onze inzet het goede voorbeeld te geven aan iedere Flevolander. Samen maken we het verschil!

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

In het huidige Flevolandse coalitieakkoord staat beschreven dat de provincie Flevoland gaat werken aan een actieplan Biodiversiteit. Dit actieplan wordt opgesteld in samenwerking met betrokken gebiedspartners.

In het actieplan werken we uit op welke wijze we in de stad, het agrarisch gebied en de natuurgebieden de condities voor biodiversiteit gaan verbeteren. Verder zetten we ons in om publieke terreinen zoals bermen te blijven benutten voor het versterken van de biodiversiteit in de provincie. Dit draagt bij aan de natuurwaarden, een gevarieerd landschap en de grondkwaliteit. Samen

met partners zetten wij ons in voor het versterken van de soortendiversiteit in de bermen van onze (water)wegen. Als bijvriendelijke provincie vinden het belangrijk om ruimte te creëren voor insecten in ons beheergebied.

Ook vinden we het belangrijk dat inwoners en bezoekers genieten van de natuur in Flevoland, wij hebben een rijk aanbod aan wandel-, MTB, skate- en fietsroutes en natuurobservatiepunten. Dit draagt ook bij aan de bewustwording over de natuur en het belang van het herstel van biodiversiteit.

RAPPORTAGE UITVOERING COMMITMENT

A. Hoe staat het met de voortgang van het actieplan Biodiversiteitsherstel?

Op 28 april 2021 is door de Provinciale Staten van Flevoland het actieplan biodiversiteit vastgesteld. In het actieplan biodiversiteit is € 1.3 miljoen per jaar vrijgemaakt om te investeren in biodiversiteit voor een periode van vier jaar. Het budget is onderverdeeld vier thema's: groene draad (dooradering), landbouw, stedelijk gebied en natuurgebieden.

B. Kunt u voorbeelden noemen van hoe u samen met partners inzet op het versterken van biodiversiteit in de bermen van (water)wegen? Wordt er ook gemonitord of er toename is van de biodiversiteit?

Vanaf 2022 wordt de "groene draad" ecologisch beheerd. De groene draad bevat alle provinciale wegen gelegen tussen dorpen, steden en natuurgebieden. Deze wegen vormen samen

een netwerk aan ecologisch beheerde terreinen. Initiatieven van derden kunnen aansluiten aan dit netwerk. Toename van biodiversiteit in de bermen gaat gemonitord worden.

Op 18 augustus 2021 heeft de provincie samen met het Flevolands Agrarisch Collectief en LTO Noord het evenement Flevoland Bloeit georganiseerd. Het boeren van elkaar laten leren over biodiversiteit op een agrarisch bedrijf stond hier centraal. Dit gold als de aftrap van de uitvoering van het provinciale actieplan biodiversiteit.

C. Heeft uw organisatie andere activiteiten ondernomen de afgelopen tijd die een positieve bijdragen hebben geleverd aan biodiversiteit?

Het echte werk start vanaf 2022.

D. Zou u uw commitment willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Wij zijn tevreden met de uitkomst van de discussie in de Staten. Het jaarlijkse beschikbare budget is vele malen hoger uitgekomen dan

in eerste instantie op ingezet. Op het moment wordt hard gewerkt aan de uitvoering en het vastleggen van afspraken met gebiedspartners. Eind 2022 kunnen we echte uitspraken doen over de voortgang.

PROVINCIE ZUID HOLLAND

Duinen, bloemrijke weidevelden en een rivierdelta, dorpen en steden met veel historie: Zuid-Holland heeft het allemaal. Dat maakt onze provincie veelzijdig en uniek, en dat is voor veel mensen dé reden om Zuid-Holland te bezoeken en hier te komen wonen en werken. De provincie Zuid-Holland heeft de ambitie om te werken aan gevarieerde en aantrekkelijke leefomgevingen, waar wonen, werken en recreëren in harmonie zijn met natuur en landschap.

Onze provincie huisvest een grote diversiteit van mensen en bedrijven, ook hebben we een grote diversiteit dieren en planten. De biodiversiteit in Zuid-Holland staat echter onder druk door het groeiend aantal inwoners en bezoekers, economische ontwikkelingen, intensivering van de landbouw en klimaatveranderingen.

Wij realiseren ons dat de aanwezigheid van hoogwaardig groen en gezond water essentiële randvoorwaarden zijn voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. Verder draagt voldoende groen en water in stedelijk gebied bij aan het tegengaan van wateroverlast en hittestress. Belangrijke ambities uit het coalitieakkoord 2019-2023 'Elke dag beter. Zuid-Holland' zijn het herstel van de biodiversiteit, het vergroenen van steden en het werken aan een vitale landbouw met oog voor de natuur.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

In de komende jaren gaan we het Natuur Netwerk Zuid-Holland verder uitbreiden, daarmee

zorgen we dat kleine en grote natuurgebieden met elkaar verbonden worden. Ook gaan we 40 bijzondere planten- en diersoorten en hun leefomgeving extra beschermen. Samen met de partners van de Nationale Parken Hollandse Duinen en NLDelta Biesbosch-Haringvliet gaan we meer ruimte voor natuur en beleving creëren. Verder willen we boeren in onze provincie stimuleren om meer in te zetten op vitale landbouw en proberen we voedselketens te verkleinen door producten lokaal te verkopen. We willen een bijvriendelijke provincie zijn, hiervoor hebben we een ecologisch maaibeeld opgezet en werken we met veel partijen samen om het leefgebied van bijen en andere insecten uit te breiden.

RAPPORTAGE UITVOERING COMMITMENT

A. Hoe staat het met de voortgang om het Natuur Netwerk Zuid-Holland verder uit te breiden? Zijn er al natuurgebieden met elkaar verbonden?

De realisering van het NNN loopt volgens planning en ook de verbinding van de natuurgebieden maakt onderdeel van de realisering van het NNN dat gepland staat voor 2027.

B. Kunt u voorbeelden noemen van geslaagde acties om samen met de Nationale Parken Hollandse Duinen en NL Delta Biesbosch-Haringvliet meer ruimte te creëren voor natuur en beleving?

We zijn gestart met een project in de bollenteelt om te werken aan een circulaire bollenteelt.

C. Welke stappen heeft Provincie Zuid-Holland gezet om boeren in de provincie te stimuleren om meer in te zetten op vitale landbouw?

Concrete projecten, processen en programma's in uitvoering:

Pilots en praktijkproeven

De provincie ondersteunt diverse proeftuinen, praktijkproeven en pilots die gericht zijn op de verduurzaming van het landbouw- en voedselsysteem. Voorbeelden zijn: de pilot 'Boeren voor Natuur' gericht op het sluiten van kringlopen; praktijkproeven gericht op mest met gereduceerd fosfaatgehalte of het verminderen van de uitstoot van stikstof: onderzoeken veenweide onder meer in samenwerking met het Veenweiden Innovatie Centrum. De resultaten kunnen gebruikt worden voor verdere opschaling en verbreding en de opgedane kennis wordt benut in de diverse gebiedsprocessen.

Gebiedsprocessen

Voor de veenweideaanpak, de actielijn stikstof landbouw, het IBP, Regiodeals en de Groene Cirkels wordt er binnen een bepaald gebied, met verschillende partners samengewerkt aan verduurzaming van de landbouw. Per gebied verschillen de mogelijkheden, afhankelijk van de ligging, de grond, de bedrijven en de partners. De focus ligt nu op de veenweide gebieden (o.m. Nieuwkoop, Krimpenerwaard en Alblasserwaard) en de Zuidwestelijke Delta, gekoppeld aan CO₂, stikstof, IBP en de regiodeals. Wanneer kansen zich voordoen in andere gebieden bepalen wij onze inzet daarop. Bijvoorbeeld met voedselpioniers.

Inzet op voedselketen

- Netwerk Voedselfamilies: daar waar in de eerste periode van het Netwerk Voedselfamilies de aanzet is gegeven voor de transitie naar een duurzaam landbouwsysteem met behulp van POP gelden, wordt nu geleidelijk ingezet op het verbinden van deze ontwikkelingen aan een brede groep agrariërs, onder meer via werkplaatsen en kennisdeling en -ontwikkeling.

- Voedselverkenning: in het kader van een toekomstverkenning wordt onderzocht, in coproductie met o.a. DRIFT (onderzoeksinstituut voor transitie-management), mede-overheden en pionierende agrariërs, wat een volhoudbaar, duurzaam voedselsysteem in de Provincie Zuid-Holland inhoudt.
- 80/20 voedselstrategie: samen met ondernemers en andere actoren uit de voedselketen werkt PZH aan een strategie met als missie om in 2050 80% van de voedselproductie in de provincie lokaal geproduceerd te krijgen. Ondersteuning van initiatieven voor korte ketens is een voorbeeld van deze inzet.

Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland (IBP)

In het programma IBP werken Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten samen aan een Vitaal Platteland. De IBP-gebieden in Zuid-Holland zijn de Hollands-Utrechtse Veenweiden en de Zuidwestelijke Delta, die vooral gericht is op een volhoudbare akkerbouw, zoetwatervoorziening en beleving. PZH is in beide gebieden penvoerder namens de deelnemende programmapartners. Uitvoering vindt plaats in de periode 2020-2024. Een vitale en toekomstbestendige landbouw is in beide gebieden een centraal thema en wordt uitgewerkt in diverse pilots, broedplaatsen en projecten.

Programma Veenweiden Klimaatakkoord (Impulsgelden)

Dit betreft de uitwerking van het klimaatakkoord, onderdeel landbouw & landgebruik. Dit programma is sterk verweven met de landbouwdoeleinden in het veenweidegebied van Zuid-Holland.

Externe samenwerking

Voor deze opgave werkt de provincie nauw samen met overheden (rijk, gemeenten, waterschappen), partners in het natuur- en het landbouwdomein (zoals Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Dunea, LTO Noord, Boeren-

Natuur, Natuur- en MilieuFederatie). De PZH is ook aangesloten bij enkele initiatieven die de transitie en verduurzaming versterken, zoals de transitiecoalitie voedsel en het Veenweiden InnovatieCentrum. Rond bepaalde thema's en besluiten organiseren we een ronde tafel gesprek met een selectie van partners. Ook neemt PZH via het IPO deel aan het AAC/ BAC Vitaal Platteland en bouwt mee aan het GLB-NSP. Ook ondersteunen we het netwerk Voedselfamilies dat tevens wordt ingezet voor werkplaatsen en kennisuitwisseling.

Actielijn landbouw-stikstof

De actielijn landbouw-stikstof maakt onderdeel uit van de uitvoeringsagenda stikstof. Inzet is het verminderen van uitstoot in de landbouw. Dichtbij stikstofgevoelige natuurgebieden wordt daarvoor ingezet op een gebiedsgerichte aanpak in Nieuwkoop, Biesbosch, Duinen en Duinen-Eilanden. De aanpak van stikstof wordt niet geïsoleerd aangepakt, maar is altijd gekoppeld aan de bredere inzet op verduurzaming van de landbouw (natuur inclusieve kringlooplandbouw) met aandacht voor biodiversiteit, schoon water, landschap et cetera.

Projecten gericht op duurzaamheidsprestaties / KPI'S

Er zijn meerdere projecten in uitvoering of in voorbereiding die als doel hebben om boeren te belonen voor het leveren van groenblauwe diensten, uitgedrukt in duurzaamheidsprestaties. Voor het meten, registreren en belonen van deze duurzaamheidsprestaties wordt gewerkt aan het ontwikkelen en operationaliseren van een beloningssystematiek. Er wordt daarbij zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande systemen en afspraken in de markt, zoals de kringloopwijzer.

Projecten gericht op gezonde landbouwbodems

- Bodem als Basis Rijnland.
- Begroting-projectsubsidie voor de opleiding en inzet van bodemcoaches via het Landbouwportaal van Holland Rijnland.

Landbouw en natuur

In de hoofdlijnennotitie vitale landbouw gaan landbouw en natuur hand in hand. Onder andere met de volgende activiteiten wordt hier de komende periode nadere invulling aan gegeven: voortzetting van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer, uitvoering van de motie bevorderen kruidenrijk grasland, projecten voor gezonde landbouwbodems, verkenning naar overgangszones van het Natuurnetwerk Nederland en uitvoering van het aanvalsplan Grutto. Ook worden de kansen onderzocht in spoor 2 van het landelijke Programma Natuur (natuur inclusieve samenleving).

Inzet op verminderen gebruik gewasbeschermingsmiddelen

- Deelname aan adviescommissie impactreductie 50% in de akkerbouw
- Verkenning naar terugdringen chemische gewasbescherming in de landbouw

Kennisprojecten

Kennisontwikkeling is verweven in de diverse projecten, programma's en proeftuinen. Daarnaast ondersteunt de provincie het Veenweiden Innovatiecentrum (VIC) voor praktijkgericht onderzoek in het veenweidegebied. Ook wordt de aansluiting gezocht met kennisinstellingen en kennisnetwerken en diverse kennisprogramma's van andere partijen. Binnen Groene Cirkels en het netwerk van de Voedselfamilies vindt ook kennisuitwisseling en toepassing plaats.

Ruimtelijke Verkenningen en instrumenten

Om de verduurzaming van de landbouw te stimuleren, is belangrijk dat instrumenten en wet- en regelgeving hier goed op zijn aangesloten. Concrete acties liggen bij grondinstrumenten, waaronder het herzien van de regeling kavelruil en het uitvoeren van ruimtelijke verkenningen in samenwerking met de PARK.

D. Hoe staat het met de uitvoering van het ecologisch maaibeleid? Is het areaal wat ecologisch wordt gemaaid in het afgelopen jaar toegenomen? Wordt er ook gemonitord of er toename is van de biodiversiteit?

Alle provinciale bermen worden ecologische beheerd, monitoring vindt plaats door omgevingsdienst West-Holland programmamanagement Groene Cirkel Bijenlandschap. Effect 30% toename in 2018 van bepaalde soorten bijen.

E. Heeft uw organisatie andere activiteiten ondernomen de afgelopen tijd die een positieve bijdragen hebben geleverd aan biodiversiteit?

De provincie Zuid-Holland is lead partner van het LIFE IP All4Biodiversity project dat als doel heeft om de kwaliteit van de natuur in de Natura2000 gebieden te verbeteren door een gebiedsgerichte aanpak van de overgangsgebieden. Het project is gestoeld op de succesfactoren van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel waarbij draagvlak, governance, verdienmodellen, monitoring en wet- en regelgeving zijn meegenomen.

B. Kunt u voorbeelden noemen van geslaagde acties om samen met de Nationale Parken Hollandse Duinen en NL Delta Biesbosch-Haringvliet meer ruimte te creëren voor natuur en beleving?

We zijn gestart met een project in de bollenteelt om te werken aan een circulaire bollenteelt.

F. Zou u uw commitment willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

In de komende jaren gaan we het Natuur Netwerk Zuid-Holland verder uitbreiden, daarmee zorgen we dat kleine en grote natuurgebieden met elkaar verbonden worden. Ook gaan we 40 bijzondere planten- en diersoorten en hun leefomgeving extra beschermen. Samen met de partners van de Nationale Parken Hollandse Duinen en NLDelta Biesbosch-Haringvliet gaan we meer ruimte voor natuur en beleving creëren. Verder willen we boeren in onze provincie stimuleren om meer in te zetten op vitale landbouw

en proberen we voedselketens te verkleinen door producten lokaal te verkopen. We willen de meest insecten- of bijvriendelijke provincie van Nederland zijn. Daarom beheren we al onze bermen waar het kan ecologisch, en werken we in heel Zuid-Holland met veel partijen samen aan een Bijenlandschap: een bloemrijk netwerk met voldoende voedsel en nestgelegenheid voor bijen en andere insecten.

De provincie is gestart met een verkenning naar een Agenda Natuurinclusief Zuid-Holland als uitwerking voor spoor 2, Programma Natuur. Deze Agenda maakt onderdeel uit van een Toekomstverkenning Natuurinclusief in opdracht van het bestuur. Ook een uitwerking door Naturalis van de urgentie van de aanpak van de biodiversiteit vormt onderdeel van deze verkenning.

GEMEENTE DELFT

De gemeente Delft gaat aan de slag met biodiversiteitsherstel in de gemeente. Groen is belangrijk voor iedereen en daarom zetten wij ons voor een duurzaam groenbeleid. We gaan ons focussen op vijf perspectieven binnen ons groenbeleid: ruimtelijk, ecologisch, fysisch, sociaal en economisch perspectief. Omdat wij het belangrijk vinden dat de biodiversiteit in de stad en het platteland kan opbloeien en dit kan niet alleen door een ecologisch perspectief. Daarom hebben wij gekozen voor een brede aanpak gericht op vijf pijlers.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

Wij blijven ons actief inzetten voor behoud en versterking van de biodiversiteit in de stad. Dat doet wij zowel beleidsmatig door een kader te ontwikkelen voor natuurinclusief bouwen en dit te verankeren in de omgevingsvisie. Ook blijven we ons bij projecten inzetten op behoud van flora en fauna en ecologisch beheer. In regionaal verband dragen we bij aan het realiseren van een bijenlandschap. Daarnaast zetten we ons in om draagvlak te vergroten via video's, blogs en lezingen en delen we onze kennis op zowel lokaal, regionaal als landelijk niveau.

RAPPORTAGE OVER HET COMMITMENT

A. Hoe staat het met de ontwikkeling van een beleidsmatig kader voor natuurinclusief bouwen en de verankering hiervan in de omgevingsvisie?

In september 2021 is het kader Natuurinclusief bouwen en ontwikkelen door de Raad vastgesteld. Het kader is reeds in de omgevingsvisie opgenomen.

B. Welke stappen heeft Gemeente Delft gezet voor het realiseren van een bijenlandschap?

Vanuit beheer en inrichting is hier continu aandacht voor. Bij inrichting gaat het om keuze beplanting bij projecten af te stemmen op o.a. bestuivers.

Met partners in de regio vanuit regiotafel Buytenhout uitwerken van een bijenlint, waarbij de focus ligt op het realiseren van biotopen.

C. Kunt u een voorbeeld geven van projecten van de afgelopen tijd waarbij u zich heeft ingezet voor behoud van flora en fauna en ecologisch beheer?

- Begeleiden van projecten in het kader van kadeherstel (beschermingsplan muurplanten)
- Realiseren van meerdere wormenhôtels in de stad
- Faciliteren participatie i.r.t. initiatieven op het vlak van groen, biodiversiteit, gezondheid met partners en in relatie tot klimaatadaptatie het ontstemen van de openbare ruimte en tuinen.

D. Heeft uw organisatie andere activiteiten ondernomen die een positieve bijdragen hebben geleverd aan biodiversiteit?

Bij ontwikkelprojecten in de stad wordt nadrukkelijk vanuit beleidskaders biodiversiteit en groenperspectieven meegegeven, geadviseerd en getoetst. Dat uit zich in bijvoorbeeld groene daktuinen, gevelbegroeiing, biotopen voor ge-

bouwbewonende soorten etc., maar ook aanpassing van plannen.

- Bij het platform Groen met natuur- en milieuverenigingen expliciet beheer regulier op de agenda zetten.
- De gemeente is aangesloten bij Operatie Steenbreek.
- De gemeente heeft zich aangemeld bij de VNG als SDG gemeente en de raad beraadt zich op welke manier zij hier invulling aan gaat geven.

D. Zou u uw commitment willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Commitment hoeft niet direct verbreed te worden. Wel gaan we verder met;

- Het opstellen van een programma Groen, blauw en gezond (mede in kader van omgevingswet).
- Opstellen van een gebiedsgerichte ontheffing voor twee wijken in combinatie met woningbouwcorporaties.

- Implementeren van de gedragscode beheer en ontwikkeling en vanuit dat traject meer aandacht voor biodiversiteit.

GEMEENTE ZWOLLE

Gemeente Zwolle zet zich in voor biodiversiteit in de gemeente. Dit is niet alleen belangrijk voor de natuur, maar het draagt ook bij aan een prettige en gezonde leefomgeving voor de inwoners van Zwolle. Om ervoor te zorgen dat de biodiversiteit niet verder achteruitgaat hebben wij het verhogen van de biodiversiteit als doel in ons beleid opgenomen. We gaan hier de komende tijd samen met onze uitvoeringspartner ROVA nog actiever mee aan de slag.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

Wij willen ons op verschillende fronten inzetten om de biodiversiteit verder te verbeteren. Vanuit ons beleid werken we momenteel aan de volgende punten:

- In nieuw aan te leggen wijken wordt genoeg ruimte voor groen gereserveerd.
- We zijn bezig met het opstellen van een gedragscode bestendig beheer, waardoor we de manier van ecologisch beheer kunnen vastleggen.
- We zetten in op het verder verfijnen van het ecologische bermbeheer.
- We willen actief meedoen aan overleg met andere overheidsorganisaties om kennis te delen.

RAPPORTAGE UITVOERING COMMITMENT

A. Een van de elementen van uw commitment is het zorgen voor voldoende groen in nieuw aan

te leggen wijken. Zijn op dit punt concrete acties ingezet /resultaten geboekt die u graag met ons wilt delen?

Breezicht is een nieuwe buurt aan de noordkant van de wijk Stadshagen. Het groen en water in Stadshagen heeft vanaf de allereerste plannen voor de wijk een prominente plek gehad in de ontwikkeling van de wijk. Men is nu bezig met de ontwikkeling van Breezicht-Noord. Breezicht Noord krijgt meer openbaar groen dan de omliggende buurtschappen. Er worden natuurvriendelijke oevers gerealiseerd en er is gekozen voor een diversiteit aan beplantingssoorten. Daarnaast dient het groen als (compenserend) leefgebied voor kleine marterachtigen en biedt het kansen voor de egel. Voor meer info zie link.

Het bedrijventerrein Hessenpoort (oostkant van Zwolle) wordt aan de zuidkant uitgebreid. Groen en water zijn meegenomen in de planvorming. Er worden natuurvriendelijke oevers gerealiseerd en het oostelijke deel wordt het groen versterkt.

B. Is de gedragscode bestendig beheer waarin de manier van ecologisch beheer is vastgelegd als ontwikkeld en zijn er mogelijk al ervaringen in de praktijk mee opgedaan?

Horend bij de gedragscode van Stadswerk is een uitvoeringsplan geschreven. Deze beschrijft het bestaande (ecologische) beheer. Hieruit voortkomende acties zijn scholing van de uitvoerders en het opzetten van een gemeentelijk monitoringsplan. Het plan wordt dit jaar 'definitief' gemaakt.

C. Een van de speerpunten van de gemeente is het verfijnen van ecologisch bermbeheer. Kunt u een korte update geven hoe dit verloopt.

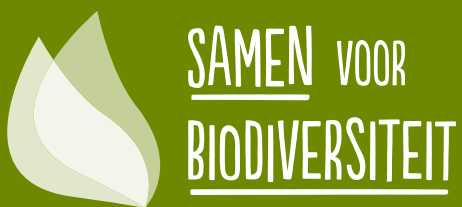
Er zijn diverse acties die lopen om het beheer verder te verfijnen:

- Het om en om knotten van de wilgen rijen sinds 2020. Hiervoor wordt een plan gemaakt.
- Het uitvoeren van de pilot maaibeheer: hierin wordt op 5 locaties 5 jaar de ontwikkelingen gevolgd van gefaseerd maaien. Door de uitvoeringsdienst wordt jaarlijks de vegetatie gemonitord en vlinders en hommels worden door vrijwilligers gemonitord. De pilot is gestart in 2020. Resultaten zijn nog niet bekend.
- Er wordt een biodiversiteitsplan opgesteld om op diverse plekken in bestaand groen de biodiversiteit te vergroten. Hierin staan maatregelen als : aanplant bomen, ontwikkelen kruidenstrook, herstel bos-mantel-zoom structuur. Het plan wordt in 2021 opgeleverd en uitgevoerd voor 2026.
- Beheerplan sleedoornpage: samen met de insectenwerkgroep in Zwolle wordt een beheerplan voor de sleedoornpage gemaakt.
- Minisymposium 'biodiversiteit' (definitieve titel nog niet bekend) op 10 december. Vanuit ken-

nis en enthousiasme wordt de dialoog gezocht tussen de gemeente en de natuurorganisaties in Zwolle. Verbetervoorstellen voor beheer en inrichting worden bekeken en zo mogelijk opgevolgd.

D. Zou u uw commitment verder willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Het groenbeleid van de gemeente wordt geactualiseerd. Gedacht wordt aan het ontwikkelen van een SMP, natuurwaardenkaart inclusief natuurvriendelijk bouwen, monitoringsplan biodiversiteit.

31 januari 2022

Kijk voor meer informatie over het
Deltaplan Biodiversiteitsherstel op
www.samenvoorbiodiversiteit.nl.

Heeft u een vraag of opmerking?
Stuur dan een email naar
info@samenvoorbiodiversiteit.nl.

Postadres

Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel
Bronland 12S
6708 WH Wageningen

VOLG ONS

